

Nytt Fellesmagasin – statusrapport august 2017.

Gruppen har arbeidet strukturert og målrettet frem mot å besvare de utfordringer der ble stilt i tildelingsbrevet. Det har vært to møter i arbeidsgruppen 29.11 2016 og 4.4.2017. Gruppen har hatt følgende sammensetning:

- Atle Ove Martinussen, prosjektleiar, Museumssenteret i Hordaland
- Elisabeth Bjørsvik, Hordaland Fylkeskommune
- William Hazell, Bergen Kommune
- Anne Bjørke, Hordaland Museumslag
- Trond Indahl, etterfulgt av Vigleik Mathisen, Hordaland Museumslag
- Torunn Kojan Bøe, Bevaringstenestene, Museumssenteret i Hordaland
- Anders Gjølås-Andersen, Bevaringstenestene, Museumssenteret i Hordaland

Arbeidet har gått fremover, om enn litt langsommere enn opprinnelig planlagt. Dette skyldes blant annet flere lengre sykemeldinger blant deltakerne i magasingruppen, spesielt ved Bevaringstenestene.

Noen punkter er tilnærmet endelig avklart, mens der ennå gjenstår en del arbeid med flere andre punkter, mer om dette herunder.

1. Publikumsmagasin

Etter lange og grundige diskusjoner er arbeidsgruppen kommet frem til å anbefale, at et nytt fellesmagasin i utgangspunktet ikke skal være åpent for publikum på regelmessig basis. Det bør naturligvis kunne tas imot gjester og mindre grupper ved særlige anledninger eller etter relevant forespørsel. Så en grad av åpenhet der i prinsippet minner om det der i dag praktiseres i Salhus.

Der er en lang rekke gode argumenter bak denne beslutning og flere av disse reflekterer faktorer i forhold til de andre utfordringer, bl.a. den videre bruk av anlegget i Salhus samt en lang rekke praktiske/tekniske løsninger. Det er gode argumenter både for og imot åpent magasin, men arbeidsgruppen har etter grundige diskusjoner konkludert med å anbefale at magasinet ikke skal være åpent for publikum. Det vil bli redegjort mer for dette i den endelige rapporten.

Den fysiske plassering av et nytt fellesmagasin er ennå uvisst, men det blir med all sandsynlighet ikke i sentrale strøk av Bergen by. Arbeidsgruppen har derfor vurdert at det vil være urentabelt å skape ett nytt museums/kulturtilbud i et «randsoneområde». Det anses som urealistisk at et åpent besøksmagasin vil kunne trekke tilstrekkelig med publikum til å kunne forsvare de ekstra driftsomkostninger, dette ville medføre. I tillegg vil man være avhengig av logistikk i form av offentlige transport tilbud, samt utvidet parkeringsmuligheter. Endelig vil der gå areal av i selve bygget til publikumsfasiliteter som garderobe, toalett, eventuelt billettsalg (hvilket igjen krever kontant- og/eller kortbetaling) samt muligens cafe/butikk eller lignende. En mere åpen løsning vil også stille større krav til de praktiske/tekniske løsninger der skal få magasinet til at fungere på lav-energibasis. En større gjennomstrømming av besøkende/brukere i magasinet vil gi et større luftskifte, tilføre fukt og dermed øke svingningene i temperatur og luftfuktighet, hvilket igjen vil stille større

krav til aktiv klimastyring og luft-sirkulasjon. Da beveger vi oss klimamessig langsomt vekk fra magasin tanken og nærmer oss i stedet prinsippene for ett galleri. Den økte «trafikk» i magasinet vil også kreve hyppigere reingjøring, noe som vil være med til å øke de løpende driftskostnader.

Den nødvendige sikring der måtte på plass vil i tillegg gjøre prosjektet dyrere og sannsynligvis besværlig-gjøre det daglige arbeid med samlingene i magasinet.

Som tildelingsbrevet/fylkesrådmannen også er inne på, er der i dag eksempler på «åpne» eller besøks-magasiner ved flere museer. Her ses det som en integrert del av det enkelte museums formidlingsstrategi og samlingen inngår i en naturlig kontekst. Samtidig er den nødvendige publikumshåndtering og -logistikk allerede på plass og godt innarbeidet i institusjonen.

Skulle man ønske å tydeliggjøre Bevaringstenestene sin rolle og prinsippene bak fellesmagasinet for offentligheten, kan dette relativt enkelt la sig gjøre i Salhus. Her er der som minimum ett magasinrom, der kan gjøres tilgjengelig med få praktiske endringer. Dette krever dog en bruks/formidlingsavtale med Norsk Trikotasmuseum, da man vil være avhengig av å bruke museets inngang og publikumsfasiliteter generelt.

Hovedargumentet for åpne fellesmagasiner er den økte tilgang til den fysiske del av vor felles kulturarv. I dag foregår der løpende ett aktivt arbeid ved museene med å digitalisere samlingene og legge informasjonen ut på digitalt museum. Her blir informasjonen om gjenstandene tilgjengelige for publikum. Det umiddelbare behov for direkte fysisk tilgang til samlingene er derfor ikke fullt så stort, som hvis man hadde vert uten den digitale plattformen. Samtidig må man erkjenne at økt eksponering vil føre til økt slitasje og nedbryting av de berørte gjenstander i ett langtidsperspektiv.

2. Fellesmagasin for kommunale og private samlinger

Der jobbes med å kartlegge behov og reelle ønske om dette tilbudet. Der finnes kommunale og private samlinger, der både er bevaringsverdige og som ville ha gagn av å bli oppbevart under gunstige forhold på ett nytt fellesmagasin. Inntak og oppbevaring i fellesmagasin stiller dog noen krav til de relevante gjenstander/samlinger. Som utgangspunkt må registrering og systematisk nummerering være i orden. Deretter vil det være naturlig, at gjenstandene kommer igjennom samme, eller en liknende, prosess som ved Revita i dag. Det vil si innseksanering, fotografisk dokumentasjon, tilstandsvurdering og – beskrivelse registrert i database samt forsvarlig pakking og systematisk magasinering. For at det kan la seg gjøre i praksis, krever det at Bevaringstenestene står for den daglige drift og har full kontroll med areal og gjenstander.

En forutsetning for at dette blir en suksess for fellesmagasinet, er at Bevaringstenestene har full kontroll over det disponible areal samt kontroll med tilgangen til magasinet. Dette både av logistikk- og sikkerhetshensyn. Som bruker av magasinet vil man, som i dag, kun ha adgang etter avtale med Bevaringstenestene.

3. Konserveringstjenester

Det vil være opplagt å benytte anledningen med nytt magasin til å etablere lokaler der, i alle fall på sikt, kan innrettes til konserverings-atelieer. I forhold til de tjenester der tilbydes i Salhus i dag og museenes behov generelt, vil det være logisk å tenke i retning av et kombinert maleri og papir atelier, samt et «grov» verksted med plass til å jobbe med større gjenstander (hestevogner og mindre båter). Det er ikke fysisk mulig å etablere disse funksjoner i Salhus. Prosjektet vil arbeide

videre med kravspesifikasjon for arealet. De resterende atelierer forblir i Salhus, men med mulighet for utvidelse inn i tidligere magasinområde. Dette peker videre til punkt 4. Som en naturlig støttefunksjon i arbeidsprosessen ved magasinet, må der etableres anlegg for effektiv insektsanering. Dette bør ideelt sett inneholde frysing, varmebehandling og oksygenfri behandling. Som i dag, kan dette være en tjeneste Bevaringstenestene kan selge til eksterne kunder, i det omfang der er ledig kapasitet.

4. Dagens fellesmagasin

Deler av magasinet kan åpnes opp for publikum, hvis der er ønske om det. Andre deler kan på sikt tømmes for gjenstander (flyttes til nytt magasin), for derved å gi økt plass til aktiv konservering. Dette vil da primært bli en utbygging av de tilbud og fasiliteter der finnes i Salhus i dag, da lokalene fortsatt byr på utfordringer i forhold til håndtering av store formater. Den mest kritiske flaskehals her, er størrelsen på de forskjellige døråpninger, der kun vanskelig (og med særskilt tillatelse) kan utvides. Størsteparten av magasinarealet foreslås brukt som sådan, uten noen nevneverdige endringer.

5. De lokale magasiner ved museene

Der er tidligere i år sendt ut spørreskjema, for å kartlegge museenes kostnader til magasinering. Så langt har kun 3 institusjoner svart. Der må altså purres på svar, for å få ett fullstendig oversikt over den finansielle situasjon.

Uti fra magasinsynfaringen, der ble utført i en tidligere fase av dette prosjekt, er det mulig å komme med noen generelle observasjoner. For det første er det relativt få museer der har «eksterne» magasiner som de betaler for. Den samlede utgift for innleid plass anslåes derfor til å være relativt liten, i forhold til det samlede areal museene råder over. Langt størstedelen av magasineringen forgår i bygninger/lokaler som institusjonene selv eier. Hvilket fører oss til den andre observasjonen. En forholdsvis stor andel av disse «selveide» magasiner er i dårlig stand og på ingen måte egnet til permanent oppbevaring av museumsgjenstander. Noen lokaliteter er kjellere eller loft, med andre ord områder der kun frigir begrenset bruks- eller nytteverdi når de evakueres for gjenstander. Ved evakuering av disse «dårligt egnede» lokaler blir den «eneste» gevinsten for museet, at deres samling blir oppbevart bedre og blir bedre tilgjengelig, både fysisk og digitalt. Enkelte lokaliteter, f.eks. i historiske hus eller låver, vil kunne brukes mere aktivt av de relevante institusjoner, f.eks. til formidling eller annen museal virksomhet. I noen tilfeller vil fraværet av gjenstander sannsynligvis være første trinn i en tiltrengt restaurering/oppussing av den aktuelle lokalitet.

6. Handtering av ulike stoffer og tekniske løsninger for insektsanering

De tekniske løsninger for insektsanering er allerede skissert opp under punkt 3. For å oppnå best mulig service-tilbud til museene, anser Bevaringstenestene det som viktig å ha flere forskjellige løsninger til giftfri bekjempning av skadedyr. En stasjonær fryser vil være parallell med anlegget i Salhus i dag. Her kunne en se for seg en litt større modell, og gjerne med litt større døråpninger. Denne løsning har vi lang og god erfaring med, men den har noen begrensninger. Dels krever det med håndtering av gjenstandene og mere tidsbruk, da alt skal pakkes lufttett i byggplast. Prosessen krever litt tid, omtrent en uke, for å være sikker på at alle stadier av skadedyr er drept. Frysing i seg selv er relativt skånsomt, men har utfordringer med noen typer materialer, bl.a. speil, glass, rent tinn og visse typer plast.

Varmebehandling, også i et stasjonært kammer, vil kunne utvide mengden og utvalget av materiale der kan insekt-saneres. Den endelige utforming vil i høy grad avhenge av erfaringene Bevaringstenestene oppbygger i forbindelse med innkjøp av ett mobilt varme kammer. Enkelte myke eller lett-smeltelige materialer som voks, stearin eller lakk, kan smelte eller misfarges. Behandlingen er relativt rask, da der for det meste brukes 24 timer på en behandling. Gjenstandene skal ikke pakkes inn, så der spares arbeidstid og utgifter til materialer, i forhold til frysing.

I tillegg til disse to metoder, vil det være ideelt å etablere et kammer til oksygen-fri bekjempelse av skadedyr. Dette er den metoder der er mest skånsom mot gjenstandene. Den krever ikke innpakking i plast, som ved frysing, men til gjengjeld er den noe langsommere. Normal behandlingstid er mellom 2-4 uker. For å få optimalt flyt i innflyttingsprosessen, kan denne metode altså ikke stå alene. Den bør ideelt sett støttes opp av de to termiske prosesser beskrevet ovenfor.

Ved inntak av museumsgjenstander med potensielt skadelige stoffer, vil det være optimalt å ha et rom med en «avtrekksvegg» hvor hele rommet fungerer som ett stort avtrekksskap. Konserveringsseksjonen ved Universitetet i Bergen har et sådant rom og bruker det jevnlig. Iført korrekt personvernutstyr vil man her kunne jobbe trygt med «vanskelige» gjenstander og et lite «sluseområde» sikrer at det er uten risiko for å kontaminere resten av arbeidsområdet. Litt avhengig av størrelsen på oppbevaringsbehovet denne gruppe gjenstander måtte ha, kan en se for seg forseglede reolseksjoner eller ett eget rom i magasinet, hvor disse gjenstander oppbevares. Dette vil forhindre kontaminasjon til det resterende areal og gjøre det enklere å ta luftkvalitetsprøver, hvis det skulle være nødvendig/interessant en gang i fremtiden. Den endelige rapporten vil komme med anbefaling om ulike magasin og størrelsen på disse.

7. Andre fokusområder

I den forgangne perioden er der blitt arbeidet en del med å kartlegge gode praktiske løsninger i et nytt magasin, uansett hvilken endelig form det måtte få. Bevaringstenestene har avholdt en fagdag med fokus på vannfrie slukkesystemer, her representert med systemet Inergen fra Fire Eater, og en annen fagdag om potensielt helsefarlige stoffer og hvordan vi kan håndtere og magasinere disse.

I tillegg er der iverksatt ett lille praktisk forsøk der har til hensikt å kartlegge fukt- og temperaturreguleringsegenskaper i en rekke byggematerialer. Dette er ennå ikke avsluttet.

Salhus 18.8.2017

Torunn Kojan Bøe

Anders Gjølås-Andersen,

Bevaringstenestene, Museumssenteret i Hordaland